

Měřínský, Zdeněk

K lokalizaci hradu Businc u Dětmara Merseburského : (Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon ad a. 1015)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1995, vol. 44, iss. E40, pp. [135]-143

ISBN 80-210-1411-3

ISSN 0231-7915

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109983>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ
Brno

**K LOKALIZACI HRADU BUSINC U DĚTMARA
MERSEBURSKÉHO
(Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon ad a. 1015)**

V roce 1015 došlo k nové eskalaci válečného konfliktu mezi císařem Jindřichem II. a polským Boleslavem I. Chrabrým. Součástí armády, jako obvykle postupující proti protivníkovi v několika proudech a mající se spojit někde u Krosna na Odře, měli být i Češi a Bavoři pod velením Jindřicha I. Babenberského (994–1018). Ti se však nedostavili. Podle Dětmara však vykonali císaři velkou službu, neboť Oldřich v srpnu pronikl k velikému hradu Businc, zničil jej a zajal v něm kromě žen a dětí více než 1000 nepřátel. Jindřich I. podnikl pak odvettou výpravu proti Chrabrého bojovníkům, kteří těsně před tím přepadli jeho marku a při pronásledování na zpátečním pochodu vzal četné zajatce a odňal jim bohatou kořist, přičemž 800 Poláků mělo padnout (THIETMARI CHRON. VII, 17–19 ad a. 1015 – HOLTZMANN 1955, 418–421; o Businc THIETMARI CHRON. VII, 19 – HOLTZMANN 1955, 420–421; srov. MMFH I, 156 ; BRETHOLZ 1895, 168; 1896, 159; NOVOTNÝ 1912, 707–708; DŘÍMAL 1948, 39–40; KRZEMIENSKA 1980, 201–202, 205–206, 227–234; 1986, 63).

Otázky kolem lokalizace těchto bojů poutaly pozornost mnoha významných historiků a také jejich interpretace navzovala další širší historické souvislosti průběhu výše popsanych událostí a vůbec politického vývoje druhého decénia 11. věku. K vojenským akcím a střetnutí Jindřicha I. s Poláky muselo s největší pravděpodobností dojít v jihomoravském prostoru poblíž hranice s državou rakouských Babenberků (KRZEMIENSKA 1980, 230; 1986, 63) nebo na jejich území v nynějším dolnorakouském Weinviertelu či východní části Waldviertelu. Tento prostor dnešního Dolního Rakouska severně od Dunaje byl až do počátku 10. století součástí Velké Moravy (HAVLÍK 1960; 1960a) a všeobecně se o něm předpokládá, že nejméně od toku Kampy na západě a dolním Gollersbachem na východě až do 1. třetiny 11. století k babenberské državě nepatřil (LECHNER 1985, 37). Zmínky o jižních hranicích Moravy máme i v usnesení

tzv. mistelbašské (Mistelbach v Hor. Rakousku) synody z let 985–991, stanovující majetky pasovského biskupství ve Východní bavorské marce. Hovoří se zde mimo jiné o moravských hranicích (ad Mareuinos terminos), které měly jít proti proudu Dunaje až k Mochinle a Trepinse, jež bývají lokalizovány ke Štokravě (Stockerau, NÖ) na levém břehu řeky (MMFH III, 94–95 č. 61; srov. HAVLÍK 1963, 74; 1978, 101). Východní část dnešního Dolního Rakouska severně od Dunaje by tedy měla koncem 10. století patřit ještě k Moravě. Naznačuje to ostatně i zpráva z roku 1012, že v pohraničí mezi Bavorsy a Moravou (in Bawario-rum confinio atque Mararensium) u Štokravy byl zajat irský poutník Koloman (později sv. Koloman, patron Rakouska) a oběšen pro podezření z vyzvědačství (THIETMARI CHRON. I, 4 – HOLTZMANN 1955, 8–9; ANN. ALTAH. MAI ad a. 1012 – MGH SS XX, 790; MMFH I, 157; MMFH IV, 391, 392; srov. MMFH V, 182; HAVLÍK 1972, 15–16; BRUNNER 1994, 26, 83, 135, 179, 461).

Řada badatelů však lokalizovala na jižní Moravu nebo dokonce na území dolnorakouského Waldviertelu či Weinviertelu i výše zmiňovaný hrad Businc často ztotožňovaný s jihomoravským Bzencem a domnívala se, že na Moravě bojoval v roce 1015 i Oldřich I., a že tedy právě v tomto roce začal s plánovitým dobýváním Moravy na Chrabrém. Můžeme z nich jmenovat především J. DŘÍMALA, který této problematice věnoval zvláštní studii o připojení Moravy k českému státu a shrnul zde také dosavadní literaturu vyjadřující se k lokalizaci hradu Businc (DŘÍMAL 1948, 22–49; k hradu Businc a jeho lokalizaci zvl. s. 40–43, 47–49; dále shrnuto podrobně i s literaturou u KRZEMIĚNSKE 1980, 227–234; 1986, 63–64, zde také na s. 351 zákl. lit. vyjadřující se k lokalizaci hradu Businc; naposledy uvádí též STAŇA 1991, 54).

J. DŘÍMAL argumentuje především lingvistickými důkazy a jazykovědným rozbořem vývoje místního jména Bzenec, které považuje za jedno z nejstarších známých moravských jmen (srov. HOSÁK–ŠRÁMEK 1970, 140–141; nejstarší doklad uvádějí k roku 1231), a dále pomístním názvem „Starý hrad“ nad Bzencem. Vypočítává i archeologické nálezy z tohoto prostoru a samotného bzenecského katastru. Bohužel se jedná o staré nálezy bez přesnějšího časového zařazení a J. DŘÍMAL (1948, 41–42) uzavírá, že za dosavadního stavu poznání, tj. do roku 1948, nejsou archeologické ani numismatické nálezy k důkazu o umístění bojů mezi Oldřichem I. a Poláky i dobytí hradu Businc do prostoru dnešního Bzence průkazné. Lze konstatovat, že ani v uplynulých téměř padesáti letech nebyly získány pro tuto hypotézu žádné nové důkazy, zejména ne materiál archeologický. V Bzenci je písemnými prameny doložen hrad vrcholného středověku, jehož počátky lze snad klást již do 13. století (srov. PLAČEK 1983, 64; HRADY, ZAMKY A TVRZE 1981, 74; zde bez důkazů ztotožněn hrad vrcholného středověku s hradem Businc), ale postrádáme odtud jakékoliv nálezy datovatelné do mladohradištního období (srov. naposledy PROCHÁZKA 1984, 70–71) a tudíž musíme tuto lokalizaci považovat za neprokázanou.

B. BRETHOLZ (1895, 168; 1896, 159) zprvu zaujal k lokalizaci hradu Businc neutrální stanovisko a uvádí starší názory ztotožňující jej s Budyšínem

dějších Studien zu Cosmas von Prag se však B. BRETHOLZ (1909, 678; srov. též 1912, 121) přiklonil ke ztotožnění hradu Businc s jihomoravským Bzencem. Tuto lokalizaci pak přebírala řada dalších autorů, a kromě výše zmiňovaného J. DŘÍMALA se s ní například můžeme setkat v jihomoravském svazku souhrnného díla HRADY, ZÁMKY A TVRZE (1981, 74) i další vlastivědné literatuře. S jistými výhradami se k ní přiklonil i L. HOSÁK (1938, 408–409) a naposledy například A. VERBÍK (1981, 82). Po jazykové stránce považuje toto ztotožnění za přesvědčivé J. SKUTIL (1982, 72–73; tam další lit.).

Tato teorie měla i řadu odpůrců. Za nepřesvědčivou považoval tuto lokalizaci již V. NOVOTNÝ (1912, 708–709, zvl. pozn. 1 na s. 708). Například I. L. ČERVINKA (1928, 349) ji odmítl s celkem logickým odůvodněním, že Oldřichovo vojsko, muselo postupovat po Trstenické stezce (VÁVRA 1971), což byla v raném středověku kromě vedlejší cesty tzv. Haberské vedoucí od Znojma přes Českomoravskou vrchovinu na Habry, do Polabí a ku Praze (VÁVRA 1969), jediná spojnice Moravy s Čechami. Při postupu na jižní Moravu by musel Oldřich ponechat podle I. L. ČERVINKY v týlu svých vojsk čtyři velké hrady. Businc pak ztotožňuje s hradiskem Staré Zámky u Lišně. Na lišeňském hradisku máme sice doloženo osídlení od předvelkomoravského období přes velkomoravské až do 10. století, zánik nejmladší fortifikace lze však klást již do poslední třetiny 10. věku, přičemž život na hradišti nepřesáhl patrně 1. čtvrtinu 11. století. Bevýznamný jistě není ani fakt, že zánik lišeňského hradiště v poslední třetině 10. století i doznívání jeho osídlení v 1. čtvrtině 11. věku nápadně koresponduje s rozvojem sídlištní aglomerace starobrněnské od 10. století, tedy s určitými změnami v sídlištní struktuře po zániku Velké Moravy (STAŇA 1960; 1967, 703; 1972, 154–158; 1988, 172; srov. MĚŘÍNSKÝ 1986, 38–39; 1988, 255–256, 257; 1988a, 111–112; 1991, 283). Existují i další odlišné názory na lokalizaci hradu Businc. Například V. RICHTER (1943, 84) ve své studii o středověké architektuře na Moravě nechává tento problém ještě otevřený, ale později se k němu vrací. V souvislosti s objevem velkomoravského centra v poloze „Valy“ u Mikulčic se snaží prokázat, že Businc se nacházel právě v tomto prostoru podobně jako trhová ves Slivnice a dvůr Sekyrkostel náležející ke hradu Podivínu (RICHTER 1958, 83). V prostoru mikulčického hradiska a jeho bezprostředním okolí na předhradích osídlení pokračovalo i v povelkomoravském 10. století a mladohradištní periodě (MĚŘÍNSKÝ 1986, 35, 39, 52–55) a kolem IX. kostela prakticky končí až před polovinou 15. věku (MĚŘÍNSKÝ 1980, 58–59). To však ještě neznamená, že prostor Mikulčic lze ztotožnit s Businc počátku 11. století. Celou problematiku povelkomoravského osídlení mikulčické aglomerace bude nutno v budoucnu podrobně studovat a řešit. Také V. CHALOUPECKÝ (1926, 396; 1947–1948, 243–244) zaujal stanovisko k lokalizaci hradu Businc a vyslovil hypotézu, že jej lze ztotožnit s Bratislavou, což je více než nepravděpodobné, podobně jako pokusy ztotožnit Businc s Pezinkem na jihozápadním Slovensku (SEMKOWICZ 1925, 294–295; srov. CHALOUPECKÝ 1926, 396; KRZEMIENSKA 1980, 231–232), Mařínem u Křenova (MACKERLE 1957,

KRZEMIENSKA 1980, 231–232), Mařínem u Křenova (MACKERLE 1957, 23–26; k hradišti srov. NOVOTNÝ 1971; odmítnutí Mackerleho lokalizace na s. 220–221) nebo Gars–Thunau na Kampě v rakouském Waldviertelu a Oberleiserbergem u Oberleis ve Weinviertelu (srov. např. HAVLÍK 1960, 86–87; 1961, 77; podrobně rozebírá KRZEMIENSKA 1980, 232, zvl. pozn. č. 115).

Velká část badatelů však lokalizovala události spojené s tažením Oldřicha I. v roce 1015 a dobytím hradu Businc na území dnešní Lužice či Slezska. Jako jeden z argumentů se objevil i názor vycházející z poznatku, že Dětmarovy zeměpisné znalosti nebyly příliš velké, zejména pokud šlo o vzdálenější oblasti, jako byla například právě jižní Morava. Lépe znal pouze místa v bezprostředním sousedství Saska. Již výše jsme upozornili na pokusy o ztotožnění hradu Businc s dnešním Budyšinem v Dolní Lužici či Posuticemi u Krnova ve Slezsku (uvádí BRETHOLZ 1895, 168; 1896, 159; srov. 1912, 121, kde s odvoláním na práci z roku 1909, 678 již ztotožňuje Businc s Bzencem). Dále se v literatuře objevují názory, že se mohlo jednat o Bolesławiec na Bóbru, Bytom na Odře či Świebodzin nebo Świebodzice (ve svém exkursu podrobně rozebírá i s literaturou DŘÍMAL 1948, 48; k polským fortifikacím srov. MOŹDZIOCH 1990, 221 č. 2, 222 č. 4, 232 č. 5, 232 č. 13, 238 č. 161) a jako nejpravděpodobnější se jeví ztotožnění hradu Businc s hradištěm nacházejícím se na vrchu Landeskrone u vsi Biesnitz (Stadtkreis Görlitz) nedaleko od Zhořelce (Görlitz, BRD) v Horní Lužici (JECHT 1921, 188–199, zvl. s. 190–197; 1922–1926, 170–175, na s. 175 starší lit.). Fortifikace leží na teritoriu kmene Běžunčanů (NALEPA 1954, 304–323; PIERADZKA 1955, 275; HERRMANN 1968, 35) a v některých publikacích je považována za jejich centrum (např. CORPUS 1985, 177). Dětmarovův hrad Businc připomínaný roku 1015 sem umísťuje i nejnovější německá literatura (COBLENZ 1963, 281; HANDBUCH 1965, 175–176; HERRMANN 1968, 35, pozn. č. 86; CORPUS 1985, 177–178; ARCHÄOLOGIE 1989, 763–764).

Sama lokalita je situována na vrchu Landeskrone ve výšce 419,5 m n. m., 0,8 km západně až 0,6 km západojihozápadně od dnešní osady Biesnitz. Jedná se o rozsáhlé dvoudílné hradiště. Na samotném vrcholu v poloze „Oberer Wall“ se nachází vlastní jádro lokality tvaru podlouhlého ledvinovitého oválu, jenž je vymezen valovým opevněním o rozměrech 225 x 190 m a k němu se přimyká předhradí v poloze „Untenburg“ či „Schwedenschanze“ tvaru téměř kruhové výseče o rozměrech 225 x 190 m, situované na jižním svahu a též ohraničené zbytky valu, který byl dřevěné konstrukce s kamennou na hliněnou maltu kladenou zdí (plentou) v čele (CORPUS 1985, 177–177; ARCHÄOLOGIE 1989, 763–764; půdorys hradiště srov. RENNEBACH 1969, 101; HANDBUCH 1965, 175).

Ještě v polovině 18. století byly na akropoli patrné zbytky kaple a zdiva středověkého hradu z 13.–15. věku. Ojedinelé nálezy především keramiky zde byly získány při povrchových sběrech od 18. století, hlavně však ve dvacátých až třicátých letech tohoto věku, sondážních průzkumech v letech 1889, 1894, 1909, 1929 a 1937–1939 i záchranném výzkumu v roce 1970. Hradisko bylo osídleno již v časně době železné a hlavně v nejmladším slovanském období (srov.

JECHT 1921, 190–197; SCHULTZ 1938, 10–11; 1939–1940, 30–32, 53–54; Nr. 8–9, 65; Nr. 3, Tab. VII, VIII; HELBIG 1956, 75–77; HANDBUCH 1965, 175–176; HERRMANN 1968, 35, pozn. č. 86; RENNEBACH 1969, 101–104; CORPUS 1985, 177–178; tam zejména starší lit.; ARCHÄOLOGIE 1989, 763–764; COBLENZ 1963, 281–282).

Ke ztotožnění hradu Businc s výše zmiňovanou lokalitou se přiklonila i B. KRZEMIENSKA (1980, 232–234; 1986, 64; lit. k lokalitě a lokalizaci hradu Businc na s. 351), která uvádí na základě starších prací, zejména studie R. JECHTA (1921, 188–199), že hradisko nebylo dosud prozkoumáno a keramiku z povrchových průzkumů a sondáží lze datovat až do 12. století. Nejnovější německá literatura datuje archeologický materiál získaný z povrchových průzkumů a sondáží na předhradí do 10.–12. století, z vlastní akropole, kde proběhl i záchranný archeologický výzkum, a v době vrcholného středověku tam byl vybudován kamenný hrad, pak do 10.–15. věku. Hrad Businc stával tedy s největší pravděpodobností na tomto místě, i když archeologické nálezy z rozsahem nevelkých sondáží a povrchových průzkumů neposkytují prozatím přímé doklady a indicie vztahující se k událostem roku 1015, a otázka zůstává bez řádného archeologického výzkumu lokality stále neuzavřena.

Rozbor válečných událostí z roku 1015 však přesvědčivě ukazuje, že Oldřich na rozdíl od Jindřicha I. Babenberského bojujícího v jihomoravsko–dolnorakouském pohraničí, operoval někde v Horní Lužici a tam je nutno hledat i onen záhadný hrad Businc. Obě výpravy měly totiž táhnout k místu srazu císařských vojsk u Krosna na Odře. Jindřich I. Babenberský postupující z Východní bavorské marky však svedl boje hned v pohraniční oblasti s Moravou a Oldřich táhnoucí z Čech, ať už čekal na Jindřicha I. Babenberského, necítil se dostatečně silný či narazil na větší odpor nepřítele, sváděl boje hned od počátku tažení pouze v příhraniční oblasti a dále nepostupoval (srov. KRZEMIENSKA 1980, 228–230; 1986, 63–64).

Císař Jindřich II., který se dostal za Odru, byl nucen ustoupit a svádět obranné boje proti vojskům Boleslava Chrabrého a jeho syna Měška, kteří pronikli až k Míšni a v polovině září ji počali obléhat. Pro vysoký stav vody v Labi byli však nuceni po obvyklém vyplnění okolí obléhání přerušit a ustoupit. Průběh bojových operací v roce 1015 odhalil strategický význam Moravy, jak pro ofenzivní, tak i defenzivní akce, což jasně dokázal další průběh válečných operací proti Chrabrému organizovaných na letní měsíce roku 1017, kdy mělo dojít ke koordinovanému útoku německých vojsk ze západu. V jejich sestavě bojovali i Bavoři, Čechové, Lutici, Veleti a Obodrité. Z jihu pak měla zaútočit uherská vojska císařova švagra Štěpána I. a na východním úseku byl proti Chrabrému plánován postup oddílů kyjevského knížete Jaroslava Moudrého (KRZEMIENSKA 1980, 228–230, 234–237; 1986, 64–66; NOVOTNÝ 1912, 709–710).

PRAMENY A LITERATURA

- ANN. ALTAH. MAI.: Annales Altahenses maiores (ed. W. de Giesebrecht et Ed. L. B. ab. Oefele), MGH SS XX, 772–824.
- ARCHÄOLOGIE 1989: Archäologie in der Deutschen Demokratischen Republik. Denkmale und Funde. Band 2. Fundorte und Funde. Herausgeber: Joachim Herrmann. Konrad Theiss Verlag, Stuttgart.
- BRETHOLZ, B. 1895: Geschichte Mährens. Erster Band. Zweite Abtheilung. (Bis 1197). Brünn. –1896: Dějiny Moravy. První svazek. Brno.
- 1909: Studien zu Cosmas von Prag II.: Die „urbs Businc“ bei Thietmar, 1. VIII, c. 19 (VII. 12), Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde XXXIV, 675–679.
- 1912: Geschichte Böhmens und Mährens bis zum Aussterben der Přemysliden (1306). München und Leipzig.
- BRUNNER, K. 1994: Herzogtümer und Marken. Vom Ungarnsturm bis ins 12. Jahrhundert. Österreichische Geschichte 907–1156. Hg. von Herwig Wolfram. Wien.
- COBLENZ, W. 1963: Boleslaw Chrobry in Sachsen und die archäologischen Quellen, SIAnt X, 249–285.
- CORPUS 1985: Corpus archäologischer Quellen zur Frühgeschichte auf dem Gebiet der Deutschen Demokratischen Republik (7. bis 12. Jahrhundert), 4. Lieferung. Bezirke Cottbus, Dresden, Karl-Marx-Stadt, Leipzig, Berlin.
- ČERVINKA, I. L. 1928: Slované na Moravě a říše Velkomoravská. Brno.
- DŘÍMAL, J. 1948: Připojení Moravy k českému státu za knížete Oldřicha, ČMM LXVIII, 22–49.
- HANDBUCH 1965: Handbuch der historischen Stätten Deutschlands. Achter Band, Sachsen (herausgegeben von W. Schlesinger). Alfred Kröner Verlag, Stuttgart.
- HAVLÍK, L. 1960: K otázce hranice jižní Moravy v době Boleslava Chrabrého (Příspěvek k česko-polským vztahům na počátku 11. století). In: Studia z dziejów polskich i czeskosłowackich, tom 1, 73–91, Wrocław.
- 1960a: Územní rozsah velkomoravské Hše v době posledních let vlády krále Svatopluka (Svetopľlka) (K problematice vzájemných vztahů středoevropských Slovanů v 9. století). In: Příspěvky k medzislovanským vztahom v československých dejinách, Slovanské štúdie III, 9–79.
- 1961: Tři kapitoly z nejstarších česko-polských vztahů, Slovanské historické studie IV, 5–86.
- 1963: Staří Slované v rakouském Podunají v době od 6. do 12. století, Rozpravy ČSAV, řada společenských věd, roč. 73, seš. 9. Praha.
- 1972: Moesie a listy pasovského biskupa Pilgrima, JM 8, 7–20.
- 1978: Morava v 9.–10. století. K problematice politického postavení, sociální a vládní struktury a organizace. Studie ČSAV č. 7. Praha.
- HELBIG, H. 1956: Die Oberlausitz im 13. Jahrhundert. Herrschaften und Zuwanderung des Adels, Jahrbuch für Gesch. Mittel- und Ostdeutschlands V, 59–128.
- HERRMANN, J. 1968: Siedlung, Wirtschaft und gesellschaftliche Verhältnisse der slawischen Stämme zwischen Oder/Neiße und Elbe. Studien auf der Grundlage archäologischen Materials. Berlin.
- HOLTZMANN, R. 1955: Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon – Die Chronik des Bischofs Thietmar von Merseburg und ihre Korveier Überarbeitung (ed. R. Holtzmann), MGH Script. rer. Germ. NS T. IX. Berlin (2. Aufl.).
- HOSÁK, L.: 1938: Historický místopis země Moravskoslezské. Praha–Brno.
- HOSÁK, L.–ŠRÁMEK, R. 1970: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I (A–L). Praha.
- HRADY, ZÁMKY A TVRZE 1981: Hrad, zámek a tvrz v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (I). Jižní Morava. Zpracoval kolektiv autorů pod vedením Ladislava Hosáka a Metoděje Zemka. Praha.
- CHALOUPECKÝ, V. 1926: (rec.) Stanisław Zakrzewski: Bolesław Chrobry Wielki. Lwów–Warszawa–Kraków (s.a.) str. VII+432. – Władysław Semkowicz. Geograficzne podstawy Polski Chrobrego. Kraków 1925, str. 59. (Zvl. otisk z Kwart. Hist. XXXIX), ČCH XXXII, 381–396.

- 1947–1948: Kdy byla Morava připojena k českému státu, ČČH XLVIII–XLIX, 241–247.
- JECHT, R. 1921: Erste Erwähnung der Oberlausitz. Der Gau Besunzane und die urbs Businc sind gleich dem Orte Biesnitz an der Landeskrone. – Wo lag Sciciani? Neues Lausitzisches Magazin. Zeitschrift der Oberlausitzischen Gesellschaft der Wissenschaften 97, 188–199.
- 1922–1926: Geschichte der Stadt Görlitz. Erster Band, 1. Habband: Allgemeine Geschichte der Stadt Görlitz im Mittelalter. Görlitz.
- KRZEMIŃSKA, B. 1980: Wann erfolgte der Anschluß Mährens an den böhmischen Staat?, *Historica* XIX, 195–243.
- 1986: Břetislav I. Praha.
- LECHNER, K. 1985: Die Babenberger. Markgrafen und Herzoge von Österreich 976–1246. Wien–Köln–Graz.
- MACKERLE, J. 1957: Provincie Úsobrnská, Severní Morava 2, 23–26.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1980: Morava za husitských válek ve světle archeologických nálezů a výzkumů, *AH* 5, 31–68.
- 1986: Morava v 10. století ve světle archeologických nálezů, *PA* LXXVII, 18–80.
- 1988: K vývoji osídlení v brněnské oblasti od doby stěhování národů a k nejstarším dějinám Brna do vydání tzv. zakládacího privilegia v roce 1243. In: *Najstaršie dejiny Bratislavy. Referáty zo sympozja* 28.–30. októbra 1986, 251–274. Bratislava.
- 1988a: Vývoj osídlení v brněnské oblasti v 6.–13. století, *VVM* XL, 111–114.
- 1991: 900 let první zprávy o Brně, *VVM* XLIII, 281–291.
- MGH SS XX: *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum tom. XX* (ed. W. de Giesebrecht et E. L. B. ab. Oefele). Hannoverae MDCCCLXVIII (Nachdruck A. Hiesemann, Stuttgart 1989).
- MGH Script. rer. Germ. NS: *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanicarum, Nova Series*.
- MMFH: *Magnae Moraviae fontes historici – Prameny k dějinám Velké Moravy*. I. *Annales et Chronicae, Pragae–Brunae MCMLXVI* (ed. D. Bartoňková, L. Havlík, Z. Masafík, R. Večerka); III. *Diplomata, Epistolae, Textus historici varii, Brno MCMLXIX* (ed. D. Bartoňková, L. Havlík, I. Hrbek, J. Ludvíkovský, R. Večerka); IV. *Leges – Textus iuridici, Supplementa, Brno MCMLXXI* (ed. D. Bartoňková, K. Haderka, L. Havlík, J. Ludvíkovský, J. Vašica, R. Večerka); V. *Indices, Brno MCMLXXVII* (ed. L. E. Havlík).
- MOŹDZIOCH, S. 1990: Organizacja gospodarstwa wczesnopiastowskiego na Śląsku. Studium archeologiczne. Wrocław–Warszawa–Kraków.
- NALEPA, J. 1954: Biezuńczenie. Nazwa i położenie, *Pamiętnik Słowiański* 4, 304–323.
- NOVOTNÝ, V. 1912: *České dějiny. Dílu I. část I. Od nejstarších dob do smrti knížete Oldřicha*. Praha.
- NOVOTNÝ, B. 1971: Staroslovanské výšinné hradisko Mařín u Křenova na Svitavsku, *SPFFBU* E 16, 217–223.
- PLAČEK, M., 1983: K typologii hradů na moravsko–slovenském pomezí, *Slovácko* XXV, 63–89.
- PIERADZKA, K. 1955: Zagadnienie grodów i wczesnośredniowiecznej organizacji grodowej u Słowian północno–zachodnich, *Pamiętnik Słowiański* 5, 267n.
- PROCHÁZKA, R. 1984: Oberflächenuntersuchung der Lokalität „Starý hrad“ in Bzenec /Bez. Hodonín/, *PV* 1982, 70–71. Brno.
- RENNEBACH, G. 1969: Eine frühgeschichtliche Pflugschar aus der Oberlausitz, *Ausgrabungen und Funde* 14, 101–104.
- RICHTER, V. 1943: O středověké architektuře na Moravě. (Od nejstarších dob do počátku 11. věku), *ČMM* LXV, 1–84.
- 1958: Podivín, Zekirkostel a Slivnice, *SPFFBU* F 2, 68–87.
- SEMKOWICZ, W. 1925: Geograficzne podstawy Polski Chrobrego, *Kwartalnik Historyczny* XXXIX, 286–294.
- SCHULTZ, H. A., 1938: Die illyrischen Ringwälle im Gebiete der preußischen Oberlausitz. Ein Beitrag zur Erforschung des Festungswesens der Lausitzer Kultur. In: *Oberlausitzer Beiträge. Festschrift für Richard Jecht* (Hg. von F. Pietsch), 1–15. Görlitz.

- 1939-1940: Die vor- und frühgeschichtliche Besiedlung des Kreises Görlitz, Jahreshefte der Gesellschaft für Anthropologie, Urgeschichte und Volkskunde der Preußischen Oberlausitz, Bd. VI., Heft 1-2. Görlitz.
- SKUTIL, J. 1982: Dějiny Bzence od počátků do konce středověku, JM 18, sv. 21, 67-85.
- STAŇA, Č. 1960: Slovanské obytné objekty na hradišti Staré Zámky u Líšně, PA LI, 24-293.
- 1967: K poznání vývoje velkomoravských výšinných hradišť, AR XIX, 699-704.
- 1972: Velkomoravské hradiště Staré Zámky u Líšně. Stavební vývoj. Monumentorum tutela - Ochrana pamiatok 8, 109-171.
- 1988: Velkomoravské počátky Brněnska. In: Rodná země. Sborník k 100. výročí Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám PhDr. Vladimíra Nekudy, CSc., 168-180. Brno.
- 1991: Ekspansja Polski na Morawy za panowania Bolesława Chrobrego i problematyka archeologiczna tego okresu. In: Studia Lednickie II, 53-75.
- THIETMARI CHRON: Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon - Die Chronik des Bischofs Thietmar von Merseburg und ihre Korveier Überarbeitung (ed. R. Holtzmann), MGH Script. rer. Germ. NS T. IX (2. Auflage). Berlin 1955.
- VÁVRA, I. 1969: Haberská cesta, HG 3, 8-32.
- 1971: Trstenická stezka, HG 6, 77-132.
- VERBÍK, A.: 1981: Středověké město. In: Uherské Hradiště, dějiny města, 81-124. Brno.

ZUR LOKALISIERUNG DER BURG BUSINC THIETMARS VON MERSEBURG IM JAHRE 1015 (Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon ad a. 1015)

Zwischen Kaiser Heinrich II. und dem polnischen Fürsten Boleslaw I. Chrobry kam es im Jahre 1015 zu einer neuerlichen kriegerischen Eskalation. Ein Teil des Heeres Heinrich II., gegliedert in verschiedene Truppenkolonnen, sollte in Krosno a. d. Oder (Crossen) zusammentreffen. Auch Böhmen und Bayern unter der Führung des Babenbergers Heinrich I. waren dabei. Diese Truppen kamen jedoch dort nie an. Nach dem sächsischen Chronisten Thietmar von Merseburg leisteten sie aber dem Kaiser trotzdem hervorragende Dienste. Nach Thietmar drang der böhmische Fürst Oldřich I. (Ulrich I.) zur Burg Businc vor, zerstörte sie und nahm in dieser Burg mehr als 1000 Feinde gefangen.

Eine Reihe von Forschern (B. Bretholz, J. Dřfmal, L. Hosák, A. Verbík, J. Skutil) lokalisierte diese Burg in Süd-Mähren und identifizierte sie mit Bzenec (Bez. Hodonín; Gōding), aber auch mit „Valy“ bei Mikulčice (Bez. Hodonín; V. Richter) und Bratislava (Preßburg; V. Chaloupecký). Der größere Teil der Forscher jedoch siedelte diese Burg auf Grund der Ereignisse, in Verbindung mit diesem Vorstoß Oldřich I. (Ulrich I.) im Jahre 1015 und der Eroberung der Burg Businc, im Gebiet der heutigen Lausitz oder Schlesiens an.

Die Analysen dieser Kriegsergebnisse im Jahre 1015 zeigen überzeugend, daß Oldřich I. (Ulrich I.) zum Unterschied von Heinrich I. Babenberg, der im stüdmährisch-niederösterreichischen Grenzgebiet kämpfte, in der Oberlausitz operierte, wo wir diese rätselhafte Burg Businc suchen müssen. Zu dem Zusammentreffen mit dem übrigen Heer des Kaisers Heinrich II. in Krosno a. d. Oder (Crossen) kam es wahrscheinlich deshalb nicht, weil der Babenberger Heinrich I. bei seinem Vormarsch bereits Kämpfe im Grenzgebiet Mährens und Niederösterreichs führte und Oldřich I. (Ulrich I.) ohne die Truppen Heinrich I. Babenberg sich nicht stark genug fühlte, so weit vorzumarschieren, vermutlich auf Feinde stieß und im Grenzgebiet nördöstlich von Böhmen kämpfte. Auf Grund dieser Erwägungen ist es am wahrscheinlichsten, daß die von Thietmar v. Merseburg erwähnte Burg Businc mit dem Burgwall am Gipfel der „Landeskronen“ beim Dorf Biesnitz (Stadtkreis Görlitz) nicht weit von Görlitz in der Oberlausitz entfernt, identifiziert werden kann. Diese Fortifikation liegt auf dem Territorium des slawischen Stammes der Běžuncane und es ist sogar zu erwägen, daß dieser Burgwall das Zentrum dieses Stammes war. Die Lokalisation von Thietmars Burg Businc auf der „Landeskronen“ finden wir sowohl in der älteren als auch in der

K LOKALIZACI HRADU BUSINC U DĚTMARA MERSEBURSKÉHO

neuesten deutschen Fachliteratur (R. Jecht, J. Herrmann usw.) und seit neuestem identifiziert sich auch B. Krzemienska mit dieser Theorie. Es gibt auch archäologische Funde aus dem 10.–12. Jhd. aus dieser Lokalität. Aber diese Funde aus Feldbegehungen und Sondagen bieten keine Belege und Indizien, die sich auf die kriegerischen Ereignisse im Jahre 1015 direkt beziehen. Die Frage der Lokalisation der Burg Businc bleibt daher ohne archäologische Ausgrabungen des Burgwalles auf den Gipfel der „Landeskronen“ offen.

